

РОЛЬ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Руслан Савчук, Лариса Петренко

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені І.Зязюна НАПН України,
Київ, Україна

***Анотація.** Дуальна освіта представлена як окрема самобутня форма підготовки майбутніх фахівців, що поєднує навчання в закладі освіти та опанування професійними навичками на робочому місці і яку називають «формулою успіху» молодого покоління України. Визначено її основні недоліки і проблеми. Сформульовано перспективи для повоєнного відновлення української економіки (наближення вітчизняної системи освіти до вимог національного ринку праці, сприяння формуванню затребуваних воєнним станом актуальних компетентностей, підвищення конкурентоспроможності випускників і престижності закладів освіти).*

***Ключові слова:** дуальна освіта, повоєнне відновлення України.*

Дуальна освіта в сучасному правовому полі України представлена Законами України («Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту»), Указом Президента «Про пріоритетні заходи розвитку професійної (професійно-технічної) освіти» (2021), а також низкою спеціальних документів (Розпорядження КМУ «Про схвалення концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018), Наказом МОН України «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» (2019), Планом заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2019), Положенням про дуальну форму здобуття фахової передвищої освіти (2023). Оpubліковано методичні рекомендації щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти (2023) [1]. Однак питання регулювання дуальної освіти на законодавчому рівні, удосконалення співпраці закладів освіти з партнерами з бізнесу, розроблення

механізмів аналізу та впровадження кращого досвіду все ще залишаються актуальними [2].

Повномасштабна війна РФ проти України суттєво вплинула на вітчизняний ринок праці. Очевидно, що в найближчі кілька років найбільш затребуваними в Україні будуть професії, покликані забезпечувати функціонування критичної інфраструктури країни, її оборони, економічного, інфраструктурного та психологічного відновлення (енергетики, будівельники, екологи, психологи тощо). З огляду на це, дуальна освіта, як форма, що дає змогу гармонізувати стосунки бізнесу, освіти, суспільства й особистості в питаннях забезпечення якісної професійної підготовки фахівців для актуальних галузей української економіки – набуває стратегічного значення. Сучасні освітні менеджери називають дуальну форму здобуття освіти не лише «формулою успіху» для здобувачів освіти різних рівнів, але й «локомотивом» відновлення, розбудови і розквіту економіки України [3], прискорення її інтеграції в ЄС.

Зумовлена гібридною війною економічна нестабільність стала для молоді свого роду тригером, чинником переоцінювання пострадянських стереотипів щодо престижності рівня освіти. Почала зростати престижність професійної освіти в певних галузях економіки, що давали гарний заробіток і визнання суспільства. Наприклад, дуже стрімко стали розвиватися українська логістична сфера та ІТ галузь. Зріс запит суспільства на зміну традиційних підходів до здобуття освіти, збільшилася потреба молоді в економії часових, емоційних, фінансових ресурсів для здобуття освіти. Заклади освіти посилили свою діяльність з упровадження елементів дуальної форми здобуття освіти. Активно став включатися в розвиток дуальної освіти і великий бізнес. Наприклад, проєкт «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі (2019) [4] називають одним із кращих кейсів державного порталу для підприємців «Дія.Бізнес» та успішним прикладом створення можливостей навчання і працевлаштування для українських здобувачів освіти під час повномасштабної війни [5]. Метою проєкту було створення безбар'єрних умов для здобуття молоддю професії

енергетика та насичення національного енергетичного ринку фахівцями з якісною професійною освітою. Уже в 2019 р. професія «енергетик» мала підвищений попит на ринку праці і досить шанованою в українському суспільстві, а війна РФ проти України, де агресор робив ставку на знищення цивільної інфраструктури і дестабілізацію таким чином суспільства, ще більше посилює стратегічне значення професії енергетика як для збереження енергетичної незалежності та витривалості української держави, так і для забезпечення суспільної злагоди та сталого розвитку українського суспільства.

Після початку повномасштабної війни дуальна форма здобуття освіти зазнала суттєвих втрат через послаблення зв'язків закладів освіти з бізнес-партнерами. Це зумовлено масовою релокацією бізнес-підприємств та неможливістю виконання ними своїх партнерських зобов'язань як стейкхолдерів освітніх програм з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Проте роки пандемії і повномасштабної збройної війни змусили систему освіти адаптуватися до функціонування в умовах нестабільності, по-новому вибудовувати партнерські зв'язки з роботодавцями, застосовувати інноваційні підходи до організації освітнього процесу. Крім того, варто визнати стійкий інтерес суспільства до здобуття професії за дуальною формою освіти. Свідченням цього може бути зростання кількості студентів-дуальників навіть в умовах воєнного стану [6; 4; 7].

Активізувалася дуальна форма навчання на західних регіонах України, куди релоковано багато закладів освіти з тимчасово окупованих територій. Варто визнати, що досі у всіх закладах освіти застосовуються лише елементи дуальної освіти. Але навіть така форма запровадження дуальної освіти має позитивні результати. Зокрема, значно посилюються зв'язки закладів освіти і бізнес-партнерів, які у свою чергу краще інтегруються в процес вирішення нагальних освітніх проблем, стають активними зацікавленими стейкхолдерами, що впливають на зміст професійної підготовки фахівців і на модернізацію освітньої інфраструктури. Наприклад, запровадження дуальної освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки дало змогу не

лише організувати вивчення здобувачами освіти окремих освітніх компонентів безпосередньо на виробництві з отриманням заробітної плати чи персональної стипендії, але й створювати з працедавцями спільні лабораторії – IT-лабораторія (результат співпраці університету і компанії «InternetDevels»), лабораторія кібербезпеки та захисту інформації (спільно з компанією «SOC Prime»), «STEAM-лабораторія» (спільно з Волинською обласною Малою академією наук) [8]. Лабораторії кібербезпеки відкриті також в рамках співпраці з бізнесом і у Львівському національному університеті імені Івана Франка [6].

Маємо також визнати, що війна критично змінила демографію України, кадровий склад освітніх інституцій і контингент здобувачів освіти. Якщо в перший рік війни практично всі вимушені українські мігранти продовжували навчання онлайн в українських закладах освіти, то у 2023 р. їх число стало зменшуватися через значну складність навчання у кількох закладах освіти (рідному і зарубіжному). Війна перестала сприйматися як тимчасове явище і тому значна кількість людей за кордоном стали влаштовувати своє життя за межами батьківщини, а в багатьох галузях всередині країни став відчутним кадровий голод. За таких умов дуальна освіта стає особливо важливою з точки зору запобігання загостренню кадрових проблем, оскільки є здатною створювати кадровий резерв зі здобувачів освіти, які навчаються за тристоронніми договорами в рамках дуальної освіти, отримують фінансову допомогу під час навчання і перспективу офіційного працевлаштування в разі його успішного завершення.

Отже, можна говорити про те, що спричинені війною демографічні і кадрові проблеми багатьох галузей української економіки стимулювали інтерес до дуальної форми здобуття освіти, а пошук шляхів їх подолання активізував процес творення якісної екосистеми між університетами, державою і відповідальним бізнесом. Таким чином, дуальна форма здобуття освіти відкриває певні перспективи для повоєнного відновлення української економіки, серед яких: підготовка самозарадних фахівців для зменшення рівня

безробіття і зниження рівня соціальної напруженості, наближення вітчизняної системи освіти до вимог національного ринку праці, сприяння формуванню затребуваних воєнним станом актуальних компетентностей, підвищення конкурентоспроможності випускників і престижності закладів освіти, зменшення кадрових проблем для стратегічно важливих галузей вітчизняної економіки воєнного часу і її повоєнного відновлення.

Література

1. Методичні рекомендації щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти / за ред. М. Романова. Київ : ТОВ «Вістка», 2023. 281 с.

2. ITeachers Meet-Up: «Дуальна освіта: кращі практики та виклики впровадження». ДЗВО «Університет менеджменту освіти»: веб-сайт. URL: <http://umo.edu.ua/news/uchastj-umo-u-krughlomu-stoli-dualjna-osvita-krashhi-praktiki-ta-vikliki-vprovadzhennja> (дата звернення: 10.02.2024).

3. У ЧДТУ компанія «МХП» презентувала проєкт дуальної освіти студентам факультету економіки та управління. Черкаський державний технологічний університет: веб-сайт. URL: <https://chdtu.edu.ua/news/item/19133-u-chdtu-kompaniia-mkhp-prezentovala-proiekt-dualnoi-osvity-studentam-fakultetu-ekonomiky-ta-upravlinnia> (дата звернення: 14.02.2024).

4. «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі: можливості для молоді навіть під час повномасштабної війни. Дія. Бізнес: веб-сайт. URL: <https://business.diia.gov.ua/en/cases/business-without-barriers/dualna-osvita-dtek-merezi-mozlivosti-dla-molodi-navit-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni> (дата звернення 16.02.2024).

5. Можливості для української молоді під час війни: 33 студенти стали учасниками проєкту «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі. D.TCK: веб-сайт. URL: <https://grids.dtek.com/media-center/press/mozhливosti-dlya-ukrainskoi-molodi-pid-chas-viyuni-33-studenti-stali-uchasnikami-proektu-dualna-osvita-dtek-mere/> (дата звернення 15.02.2024).

6. Дуальна освіта, стипендії та Wi-Fi для навчальних закладів: як «Хуавей Україна» підтримує сферу освіти. AIN: веб-сайт. URL:

<https://ain.ua/2023/06/02/dualna-osvita-stypendiyi-ta-wi-fi-dlya-navchalnyh-zakladiv-yak-huavej-ukrayina-pidtrymuje-sferu-osvity/> (дата звернення: 15.02.2024).

7. Терещук, А. Можливості для молоді під час війни: 10 студентів стали учасниками проєкту «Дуальна освіта» ДТЕК Дніпровські електромережі. *Д.ТЭК*: веб-сайт. URL: <https://www.dtek-dnem.com.ua/ua/news/mozhlivosti-dlya-molodi-pid-chas-viyni-10-studentiv-stali-uchasnikami-proyektu-dualna-osvita-dtek-dniprovski-elektromerezhi> (дата звернення 14.02.2024).

8. Цьось, А. Співпраця з релокованими закладами, дуальна освіта та волонтерство – чим живе волинський виш під час війни. *Волинь online*: веб-сайт. URL: <https://volynonline.com/spivpraczya-z-relokovanyu-zakladamy-dualna-osvita-ta-volonterstvo-chym-zhyve-volynskyj-vysh-pid-chas-vijny/> (14.02.2024).

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Вадим Сапич

Комунальний заклад Сумський обласний інститут

післядипломної педагогічної освіти

Суми, Україна

***Анотація:** метою даного дослідження є формування методичних компетентностей учителів предмету «Я досліджую світ» щодо професійної орієнтації учнів початкової школи. На прикладі підручника для учнів 1-го класу «Я досліджую світ», авторами якого є Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павич, встановлено питання, які можливо використати для професійної орієнтації. Визначено необхідність поєднання профорієнтаційної роботи з формуванням у школярів економічної грамотності.*

***Ключові слова:** професійна орієнтація, учні, життєві блага, праця, професія.*